

F(II)-Sup-Sanskrit-G-2/Set-2

2016

SANSKRIT—GENERAL

Second Paper

Set - 2

Full Marks : 100

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates are required to give their answers
in their own words as far as practicable.*

Unit - I

(Marks : 40)

1. Answer any *one* of the following questions : 12

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোনও একটির উত্তর দাও :

(a) Summarise the हस्तिवृत्तान्त in *Abhijñāna - śakuntala*. What is the dramatic importance of this episode ? 6+6=12

अभिज्ञान-शकुन्तल नाटकेर हस्तिवृत्तान्त वर्णना कर। एह वृत्तान्तटि नाटकिय शुरुत्त की?

(b) Compare and contrast the characters of Anasūyā and Priyamvadā as you find in *Abhijñāna - śakuntala*. 12

अभिज्ञान-शकुन्तल नाटकेर अनसूया ओ प्रियंवदा चरित्रेर तुलनामूलक आलोचना कर।

P.T.O.

- (c) What was the curse of Durvasas in the drama *Abhijñānaśakuntala*. Discuss the significance of the curse in the development of the drama.

4+8=12

অভিজ্ঞান-শকুন্তল নাটকে দুর্বাসার শাপটি কী ছিল? নাটকের অগ্রগতিতে এই শাপের গুরুত্ব আলোচনা কর।

2. Answer in brief any four of the following questions from *Abhijñānaśakuntala* :

2×4=8

অভিজ্ঞান-শকুন্তল থেকে যেকোনও চারটি প্রশ্নের সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও :

- (a) What is a 'নান্দী'? Which deity is praised in the নান্দী of *Abhijñānaśakuntala*?

'নান্দী' কী? অভিজ্ঞানশকুন্তল-এর নান্দীতে কোন্ দেবতার স্তুতি করা হয়েছে?

- (b) What is the meaning of the word 'কুলপতি'? Who is the 'কুলপতি' in the *Abhijñānaśakuntala*?

'কুলপতি' শব্দের অর্থ কী? অভিজ্ঞানশকুন্তল-নাটকে কুলপতি কে?

- (c) How did Sūtradhāra describe Summer?

সূত্রধার কীভাবে গ্রীষ্ম ঋতুর বর্ণনা দিয়েছেন?

- (d) 'अर्था हि कन्या परकीय एव' — Who said this? Refer to the context.

'अर्था हि कन्या परकीय एव' — কে একথা বলেছেন? প্রসঙ্গ নির্দেশ কর।

(e) What does the word 'Abhijñāna' mean? Which thing was used as 'Abhijñāna' in the drama *Abhijñāna - śakuntala*?

'অভিজ্ঞান' শব্দের অর্থ কী? অভিজ্ঞান-শকুন্তল নাটকে কোন্ বস্তুকে অভিজ্ঞান রূপে ব্যবহার করা হয়েছে?

(f) Who was Sarvadamana? Where did Duśyanta meet him?

সর্বদমন কে? দুষ্যন্ত কোথায় তাকে দেখতে পেয়েছিলেন?

3. Translate into Bengali or English any *one* of the following :

6

নিম্নলিখিত যেকোনও একটি বাংলা অথবা ইংরেজীতে অনুবাদ কর।

(a) চিত্রে নিবেশ্য পরিকल्पিত-সত্ত্বযোগা

রূপোচ্চয়েন মনসা বিধিনা কৃতা নু।

স্ত্রীরল-সৃষ্টিরপরা প্রতিভাতি সা মে

ধাতুর্বিভূত্বমনুচিন্ত্য বপুশ্চ তস্যা: ॥

(b) न खलु न खलु बाणः संनिपात्योऽयमस्मिन्

मृदुनि मृगशरीरे तुलराशाविवाग्निः ।

क्व वत हरिणकानां जीवितं चातिलोलं

क्व च निशितनिपाता वज्रसाराः शरास्ते ॥

P.T.O.

4. Explain with reference to the context any *one* of the following: 8

निम्नलिखित ये-कোনओ एकटि सप्रसङ्ग व्याख्या कर :

(a) आ परितोषाद्विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम्।

बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः॥

(b) कृत्ययोर्भिन्नदेशत्वाद् द्वैधीभवति मे मनः।

पुरः प्रतिहतं शैले स्रोतः स्रोतोवहो यथा॥

5. Amplify any *one* of the following: 6

येकौनओ एकटि भावसम्प्रसारण कर :

(a) को नाम उष्णोदकेन नवमालिकां सिञ्चति।

(b) भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि।

Or, अथवा

Write short notes on any *two* of the following: $3 \times 2 = 6$

येकौनओ दुटि बिषये संक्षिप्त टीका लेख :

सानुमती, ययातिः, हंसपदिका, धनमित्रः।

Unit - II

(Marks : 30)

6. Discuss the qualities of the kings of Sūryavamśa before Dilīpa as found in *Raghuvamśa*, Canto I. 10

रघुवंशेश्वर प्रथमसर्ग अनुसारे दिलीपेश्वर पूर्ववर्ती सूर्यवंशीय राजादेश्वर गुणवली आलोचना कर।

Or, অথবা

Why did king Dilīpa go to the hermitage of Vaśiṣṭha ?
Describe this journey. 2+8=10

রাজা দিলীপ কেন বশিষ্ঠাশ্রমে গিয়েছিলেন? সেই যাত্রাপথের
বর্ণনা দাও।

7. Answer any three questions in brief : 2×3=6

সংক্ষেপে যে কোনও তিনটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

(a) Who was वैवस्वतमनु ?

বৈবস্বত মনু কে ছিলেন?

(b) What is the source of *Raghuvamśa*? Name a famous commentator of *Raghuvamśa*.

রঘুবংশের উৎস কী? রঘুবংশের একজন বিখ্যাত
টীকাকারের নাম কর।

(c) Who was Vaśiṣṭha? What is the name of his wife?

বশিষ্ঠ কে ছিলেন? তাঁর পত্নীর নাম কী?

(d) What was the curse given by Surabhi to Dilīpa ?

সুরভি দিলীপকে কী অভিশাপ দিয়েছিলেন?

(e) What is the meaning of Haiyangavīna? Who gave this and to whom?

হৈয়ঙ্গবীন শব্দের অর্থ কী? কারা কাকে তা দিয়েছিলেন?

P.T.O.

(6)

8. Translate into Bengali or English any *one* of the following : 6

বাংলা অথবা ইংরাজীতে যে-কোনও একটির অনুবাদ কর :

(a) वागर्थाविव संपृक्तौ वागर्थप्रतिपत्तये।

जगतः पितरौ वन्दे पार्वती-परमेश्वरौ॥

(b) प्रजानामेव भूत्यर्थं स ताभ्यो बलिमग्रहीत्।

सहस्रगुणमुत्सृष्ट्वादत्ते हि रसं रविः॥

9. Explain with reference to the context any *one* of the following verses : 8

নিম্নলিখিত যে-কোনও একটি শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা কর:

(a) क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः।

तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम्॥

(b) ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ त्यागे श्लाघाविपर्ययः।

गुणा गुणानुबन्धित्वात् तस्य सप्रसवा इव॥

Unit - III

(Marks : 20)

10. (a) Give the resulting forms of any *five* of the following : 5

যেকোনও পাঁচটির পরিণত রূপ লেখ :

(i) दा + यत्

(ii) शी + ल्युट्

(iii) गङ्गा + टक्

(iv) सेव + शानच्

(7)

- (v) विष्णु + अण्
(vi) धन + मतुप्
(vii) ज्ञा + सन् + उ
(viii) शम् + क्तिन्

(b) Substitute single words for any *five* of the following : 5

निम्नलिखित से-कোনओ पाँचटि एककथाय प्रकाश कर :

- (i) जनानां समूहः ।
(ii) कुटिलं गच्छति ।
(iii) नमः करोति ।
(iv) पाणिनिना प्रोक्तम् ।
(v) हिरण्यस्य विकारः ।
(vi) मनोरपत्न्यं पुमान् ।
(vii) तरुणस्य भावः ।
(viii) मम इदम् ।

(c) Name and expound the Samāsa in any *five* of the following : 5×2=10

येकोनओ पाँचटि ब्यासबाक्यसह समासेर नाम लेख :

- (i) त्रिभुवनम् ।
(ii) पीताम्बरः ।
(iii) कविश्रेष्ठः ।

P.T.O.

- (iv) राजपुरुषः ।
- (v) दुर्भिक्षम् ।
- (vi) कृष्णार्जुनौ ।
- (vii) नरसिंहः ।

Unit - IV

(Marks : 10)

11. Translate *any one* of the following passages into English or Bengali : 10

নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদগুলির মধ্যে যে কোনও একটির ইংরাজী অথবা বাংলায় অনুবাদ কর:

- (a) परोपकारो हि परमो धर्मः । मनुष्याः सामाजिकजीवाः । समाजे वर्तमानानाम् अस्ति परस्परम् उपकार्योपकारकभावः । तत्र परोपकरणाद् हि साधूनां साधुत्वम् । साधयति परकार्यं यः सः साधुरिति कथ्यते । परोपकृतये हि सतां जीवनम् ।
- (b) अस्ति गोदावरीतीरे विशालं महाघोरं दण्डकारण्यम् । तत्र बहवः पुष्पिता लताकुञ्जाः फलपत्रानताः पादपाश्च । सीतया लक्ष्मणेन च सह रामचन्द्रस्तत्र अगच्छत् । पञ्चवटीवने सुरम्ये पर्णकुटिरे ताभ्यां सह रामचन्द्रः सुखेन अवसत् ।